

بسمه تعالی

نکاتی در باره سیاست صنعتی در ایران

عیسی منصوری

۲۴ خرداد ۱۴۰۱

مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

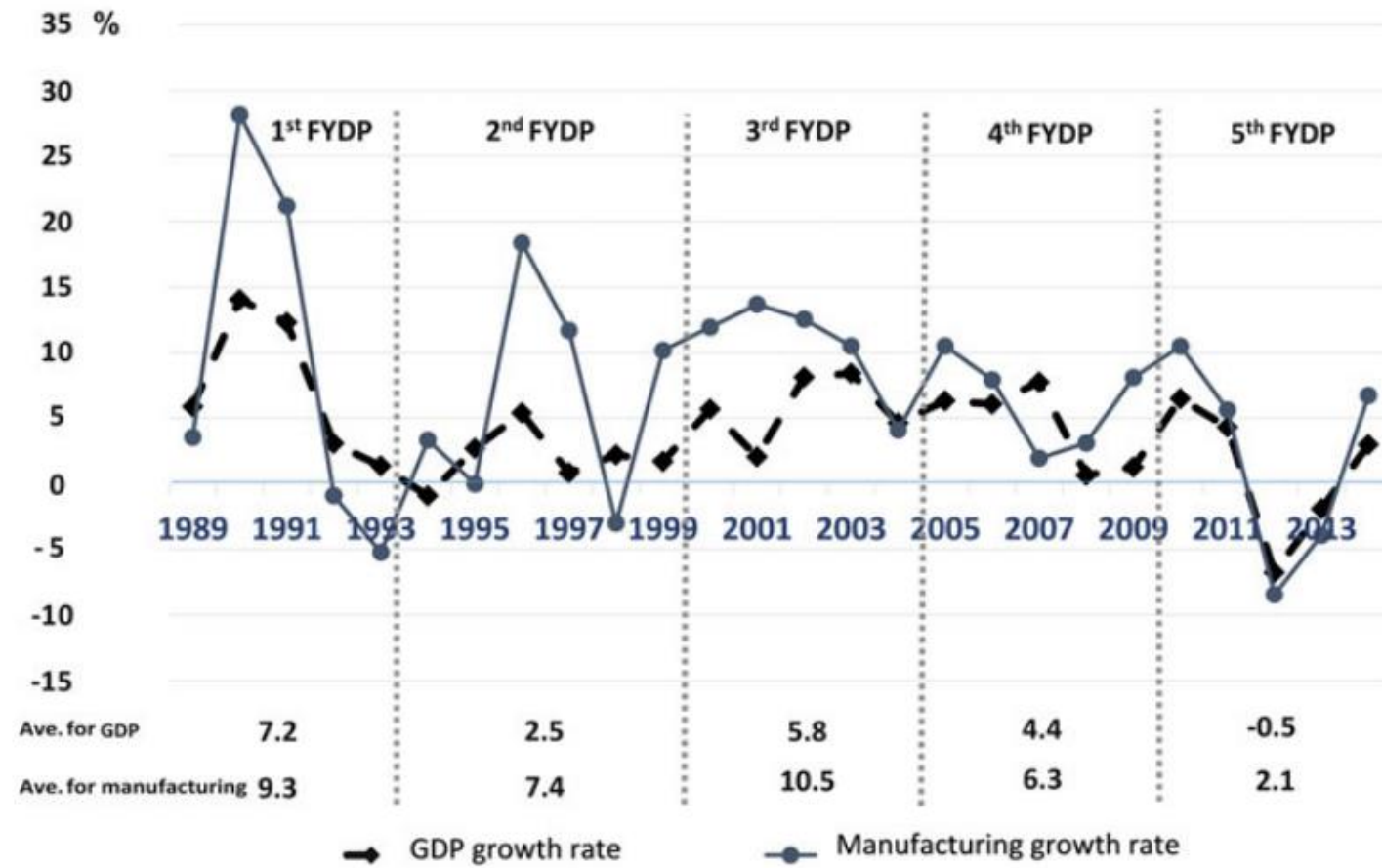
مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

نشست تخصصی چارچوب‌های نظری سیاست صنعتی

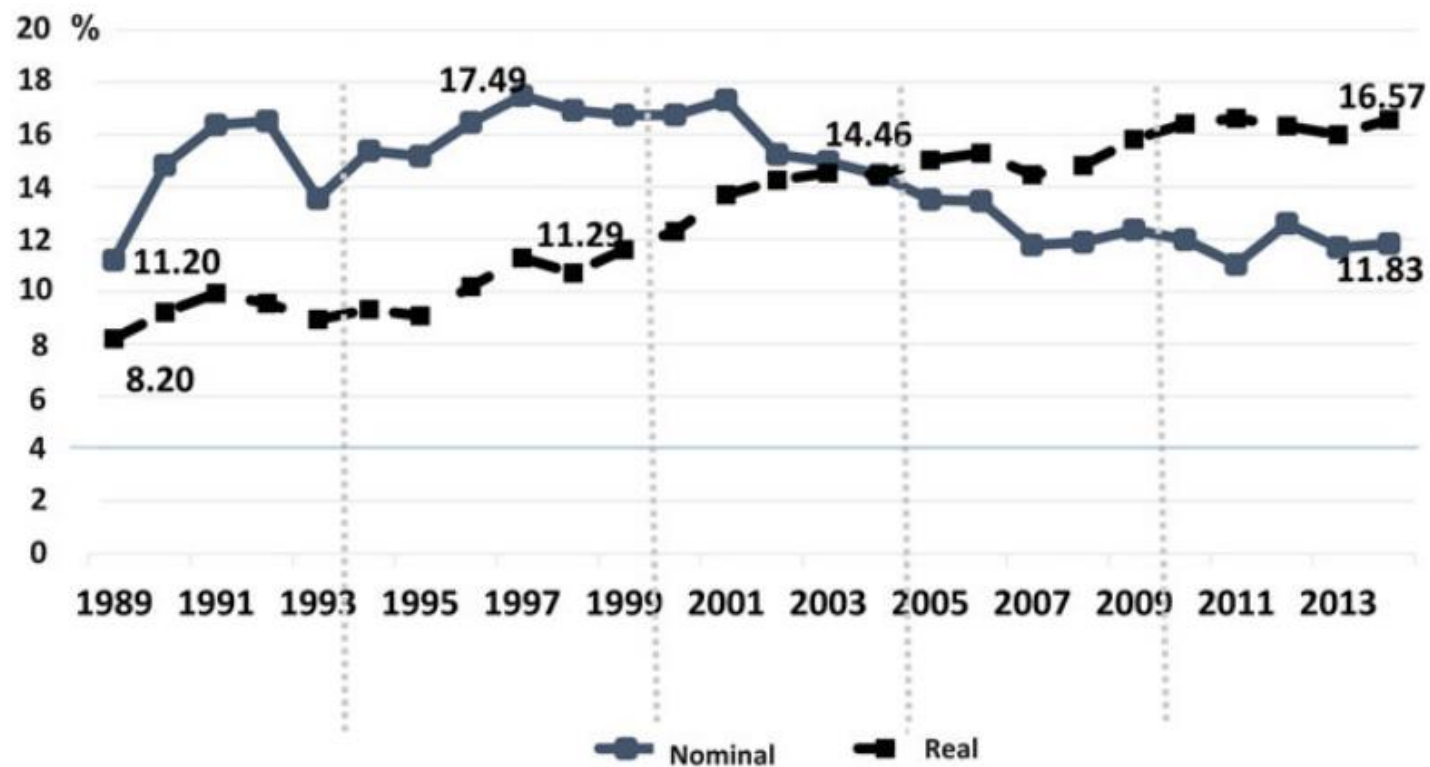
همراه با بازخوانی کتاب

«استراتژی توسعه اقتصادی»

به قلم آلبرت هیرشمن

Fig. 1 GDP and manufacturing growth rates in Iran during 5-year development plans (FYDP) (1989–2015) [Source: CBI (1989–2016), Economic Report and Balance Sheet]

Fig. 2 Share of manufacturing in GDP—nominal and in constant 2004 prices [Source: Reproduced from Tashkini (2016)]

Table 2 Changes in the mix of key manufacturing activities—1994 and averages for 3rd and 5th 5-year development plans (FYDP) (percentages show share of the type of industry in the relevant variable)

Type of manufactured goods	Production value			Value added			Employment			Export		
	1994	3rd FYDP	5th FYDP	1994	3rd FYDP	5th FYDP	1994	3rd FYDP	5th FYDP	1994	3rd FYDP	5th FYDP
Consumer (food, beverages, textiles, and apparel)	45.6	27.6	22.1	37.9	15.7	16.4	30.9	24.5	21.4	6	6.7	6.5
Intermediate (chemicals, refinery products, basic metals, and nonmetallic minerals)	24.4	31.2	52.7	29.8	41.2	60.2	27.6	29	32.8	55	63.1	88.8
Motor vehicles (assembly)	3.3	15.5	8.3	3.3	11.2	5.5	3.6	6.6	4.1	ng.	ng.	1
Machinery (electrical and mechanical)	7.2	8.2	5	8.2	8.6	4.9	15	10.6	11.3	ng.	ng.	1.5
Total (for above industries)	80.5	82.5	88.1	79.2	76.7	87	77.1	70.7	69.6	61	69.8	97.8

Note: ng. stands for negligible

Source: Author's calculations based on SCI (1994–2015), Census of large industrial establishments

مسئله توسعه صنعتی در ایران

- ← افول صنعت در برابر بخشهای دیگر
- ← تغییر تمرکز تولید صنعتی از تولیدات مصرفی به سمت مواد اولیه
- ← تمرکز بر صنایع دارای اشتغال کم و آلایندگی بالا و مصرف انرژی بالا با ادغام بسیار ضعیف در زنجیره های ارزش جهانی
- ← کاهش بهره وری

ابعاد مغفول مانده سیاستگذاری صنعتی

- نوآوری، تحولات تکنولوژیک و عدم ثبات پارادایم های فناوری
- تغییر قواعد کسب و کار و اعمال قدرت در زنجیره های ارزش جهانی
- دگرگونی ابعاد توسعه پایدار با محوریت یافتن گرمایش زمین و مسایل زیستی فراگیر جهانی
- مسئله فراگیری و عادلانه بودن توسعه صنعتی
- اقتصاد سیاسی تعیین جهتگیری توسعه صنعتی
- اثرات تحولات ژئوپولتیک بر توسعه صنعتی

پیش نیاز اصلی در سیاست صنعتی کشور:

گذار از پارادایم «اصالت» به پارادایم «انکشاف»

تئوری	استراتژی پیشرفت		سیاست صنعتی	بازه زمانی
<p>مدرنیزاسیون</p> <p>وابستگی</p> <p>سیستم های جهانی</p> <p>پساواشنگتنی</p> <p>فراگیر/پایدار</p>	<p>جایگزینی واردات</p> <p>توسعه صادرات</p> <p>مبتنی بر توسعه صنعتی عمودی (دو سویه)</p>	<p>زنجیره های جهانی</p> <p>زنجیره کالای جهانی</p> <p>زنجیره ارزش جهانی</p> <p>شبکه ارزش جهانی</p> <p>i.mansoori@14.06.22</p>	<p>کارکردی</p> <p>افقی</p> <p>انتخابی</p> <p>شبکه ارزش جهانی/منطقه ای</p> <p>حکمرانی ۴،۰ شبکه ارزش پلتفرمی</p>	<p>دهه های ۱۹۵۰-۱۹۶۰</p> <p>دهه های ۱۹۷۰-۱۹۸۰</p> <p>دهه های ۲۰۰۰ و بعد</p> <p>(بحران های ۲۰۰۷-۱۱ و کرونا)</p>

قواعد جاری در جهان

سیاست صنعتی	قواعد کلی در راهبرد پیشرفت در جهان		بازه زمانی
کارکردی		جایگزینی واردات	دهه‌های ۱۹۵۰-۱۹۶۰
افقی		توسعه صادرات	دهه‌های ۱۹۷۰-۱۹۸۰
انتخابی		مبتنی بر توسعه صنعتی عمودی (دو سویه)	دهه‌های ۲۰۰۰ و بعد
شبکه ارزش جهانی / منطقه‌ای	زنجیره‌های جهانی		(بحران‌های ۲۰۰۷-۱۱ و کرونا)
حکمرانی ۴،۰ شبکه ارزش پلتفرمی	زنجیره کالای جهانی زنجیره ارزش جهانی شبکه ارزش جهانی		

رویکرد کلی در تدوین نقشه راهبردی صنعت کشور:

حضور رقابت پذیر در شبکه ارزش / تولید منطقه‌ای / جهانی با تقویت ظرفیت های داخلی

ویژگی های انواع مختلف سیاست صنعتی

شبکه ارزش جهانی /منطقه‌های	انتخابی	کارکردی و افقی	نوع سیاست ویژگی‌ها
احصاء و انتخاب بر اساس شرایط سطح بین‌المللی	احصاء و انتخاب بر اساس شرایط سطح ملی /محلی	بدون انتخاب	حیطه تحلیل و ورود
<ul style="list-style-type: none"> • زیرساخت‌های اختصاصی ارتقا در شبکه (حضور بنگاه‌های داخلی در سطح بین‌المللی /منطقه‌ای و به‌عکس) • ارتقاء در شبکه جهانی /منطقه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • زیرساخت‌های اختصاصی ملی /محلی برای رسته‌های منتخب • بهسازی فضای کسب و کار اختصاصی رسته‌های منتخب • ایجاد چتر حمایتی اختصاصی 	<ul style="list-style-type: none"> • زیرساخت‌های عمومی (آموزش، سلامت، R&D، فضای عمومی کسب و کار، نوآوری عمومی) • بهسازی فضای کسب و کار • پرهیز از دخالت در بخش خصوصی 	حیطه تمرکز در اقدام

رویکردها در گذار از وضع موجود به مطلوب

وضعیت موجود	فاز اول	فاز دوم	فاز سوم - وضعیت مطلوب
خوداتکایی	گذار به حضور منطقه ای	توسعه صادرات	GRVN
کارکردی و افقی	عمودی - شبکه ارزش	شبکه ارزش	شبکه ارزش
روابط بین المللی امنیتی - محور	روابط بین الملل اقتصادی - محور	روابط بین المللی شبکه - محور	روابط بین المللی کاسه رشته فرنگی
	کارخانه ای	صنعت	صنعت
بنگاه کوچک	کوچک - متوسط	متوسط - بزرگ	بزرگ - متوسط
تدریجی	تدریجی - catch-up	جهشی / Catch-up	جهشی

چارچوب کلی و حیظه عمل:

فاز

روش

حیظه

فاز اول (۱۰-۷ سال)

فاز دوم

فاز سوم

• تدریجی (Gradual):

• جبرانی (Catching-up):

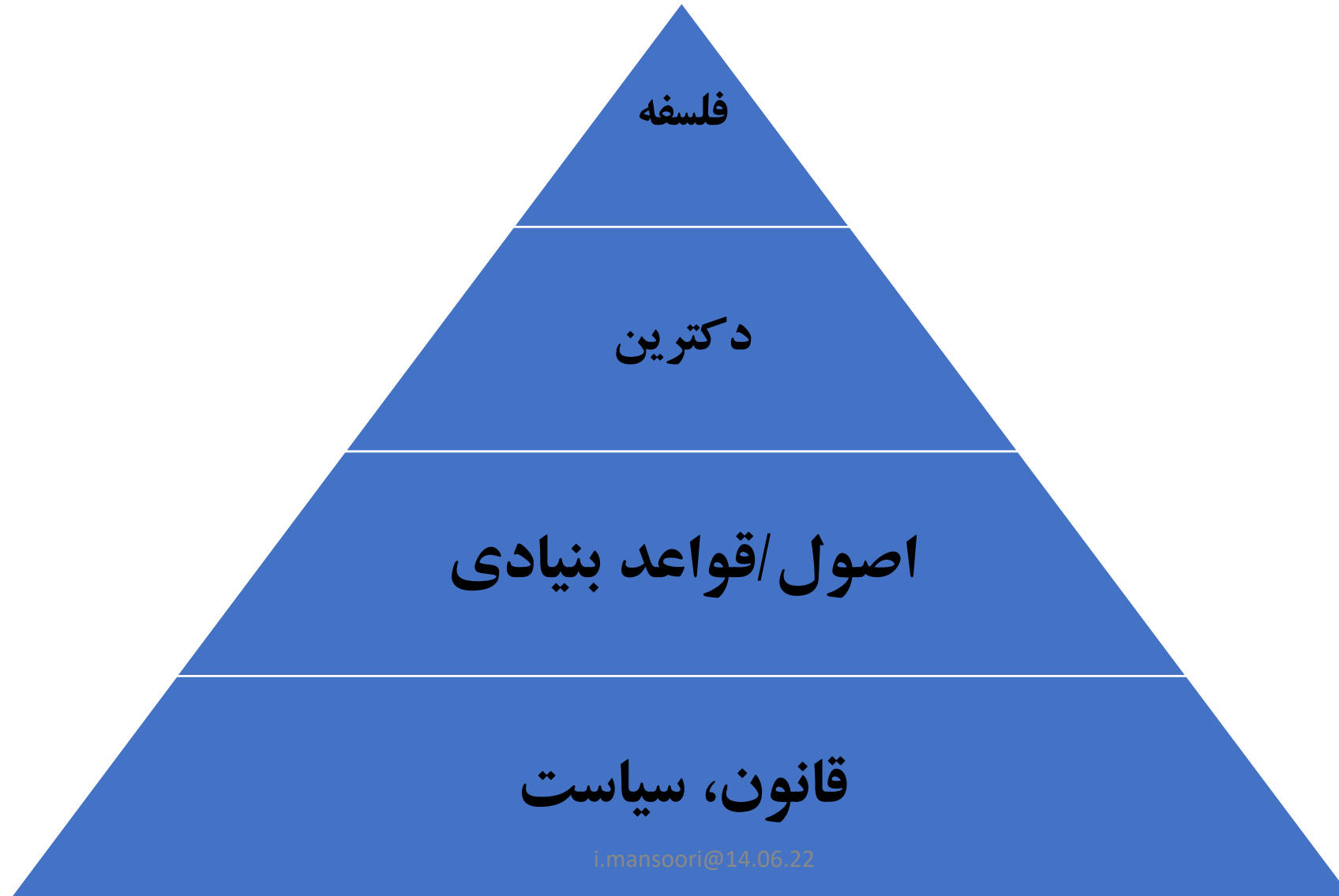
• جهشی (Leapfrogging):

صنعت کارخانه ای

صنعت

صنعت

سلسله مراتب سیاستی در کشور

لایه های ورود به سیاست صنعتی

قواعد بنیادی

نقشه راهبردی صنعتی

برنامه های پنجساله

سیاست ها و سیاست های
اجرایی

سیاست صنعتی دولت ها

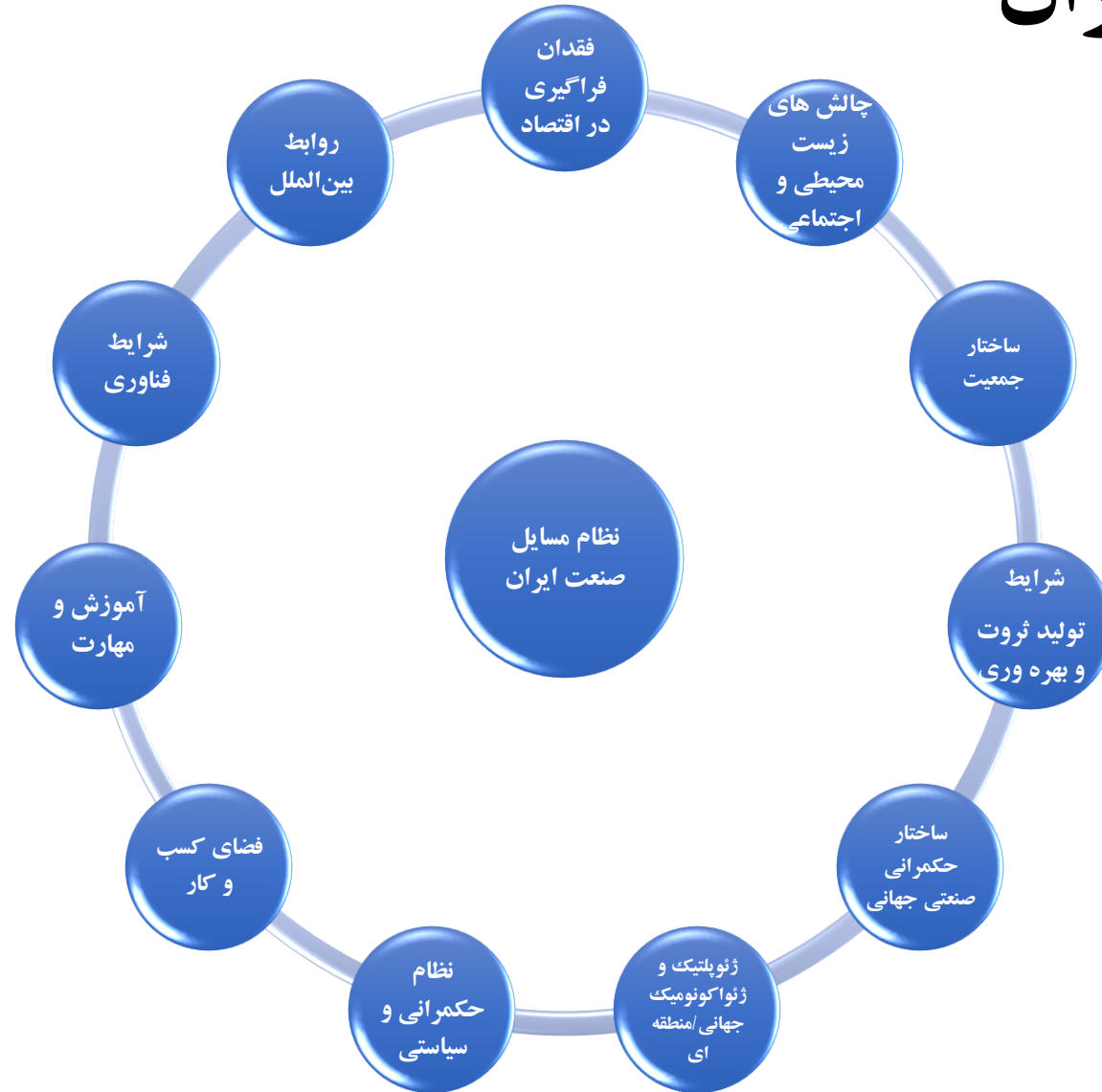

پیاده سازی و اجرا

برنامه ها و بودجه سالانه

i.mansoori@14.06.22

نظام مسایل صنعت ایران

مؤلفه‌های اصلی

فراگیری اقتصادی

پایداری زیستی و اجتماعی

شبکه ارزش منطقه‌ای و جهانی

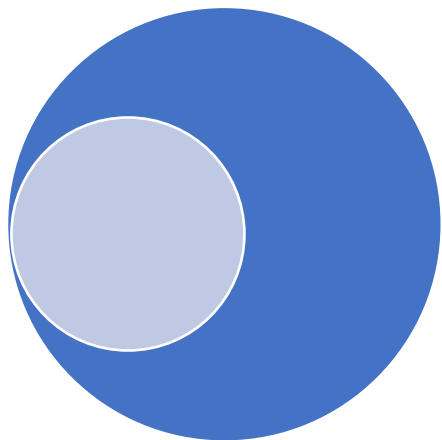
توسعه تکنولوژی (I-4.0)

ژئوپلتیک/ژئواکونومیک

حکمرانی

i.mansoori@14.06.22

- چشم انداز
- ارزش های بنیادی
- فهم استراتژیک
- نظام مسائل

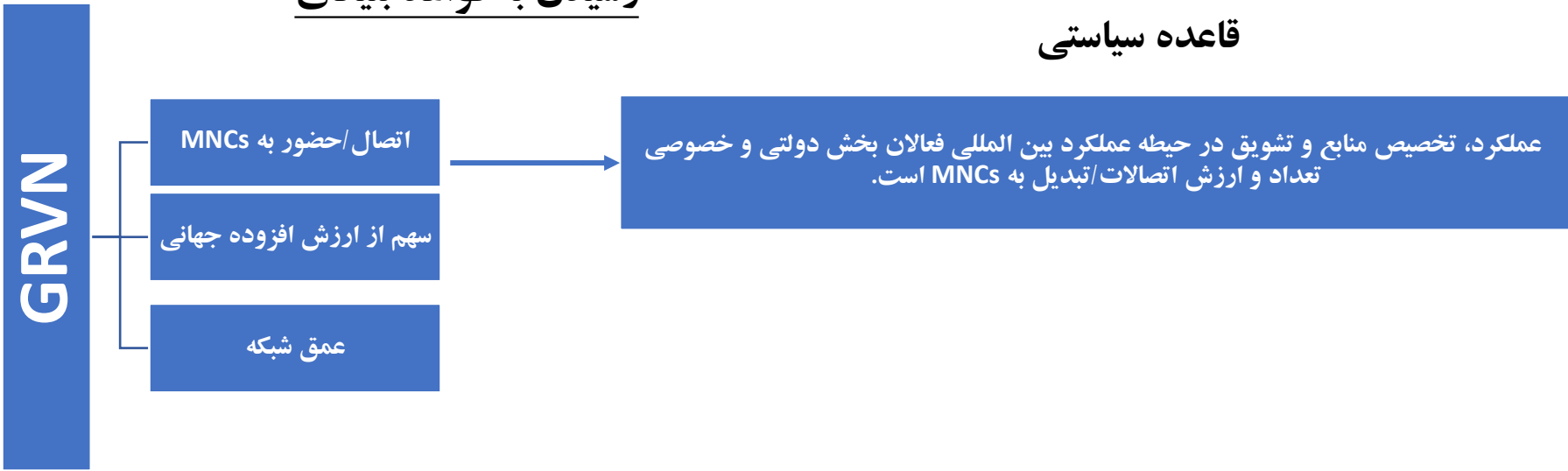

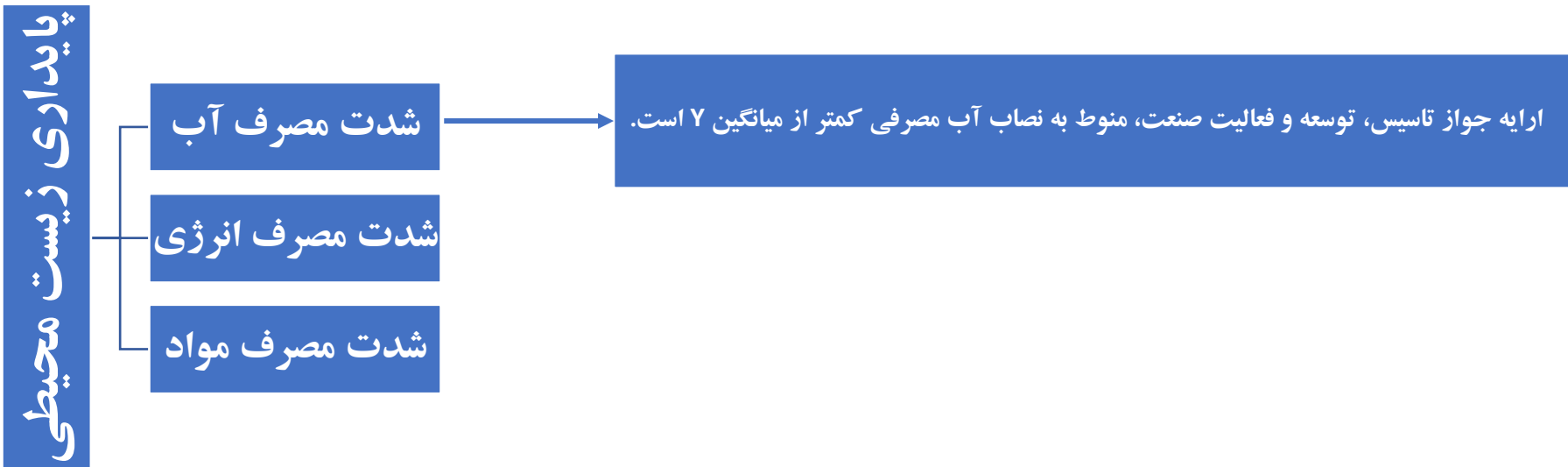
رسیدن به قواعد بنیادی

قاعده سیاستی

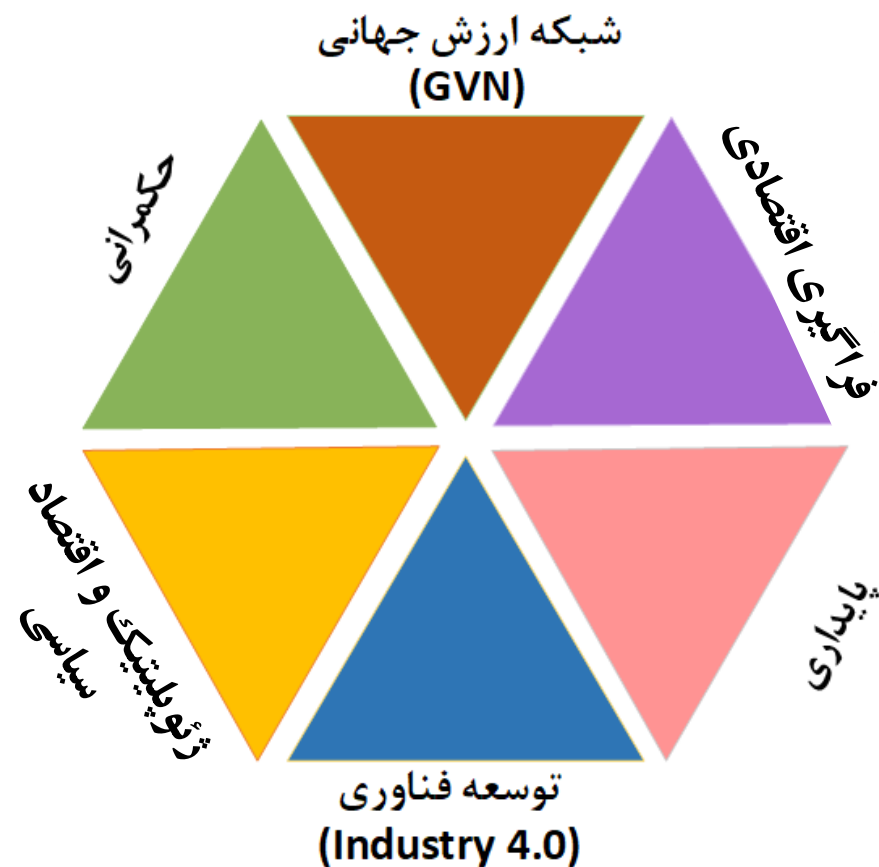
مثال ۱

مثال ۲

محورهای تحلیل در تدوین قواعد بنیادی سیاست صنعتی

۴ گام اصلی تهیه نقشه شبکه ارزش جهانی

شناخت استراتژی های موجود

- بستر و ویژگی های کسب و کار هدف
- گسست های اصلی در بازار، تکنولوژی و منابع

تحلیل-شبکه های جهانی موجود

- تهیه نقشه شبکه های موجود
- ارزیابی قابلیت
- وابستگی و دسترسی به منابع

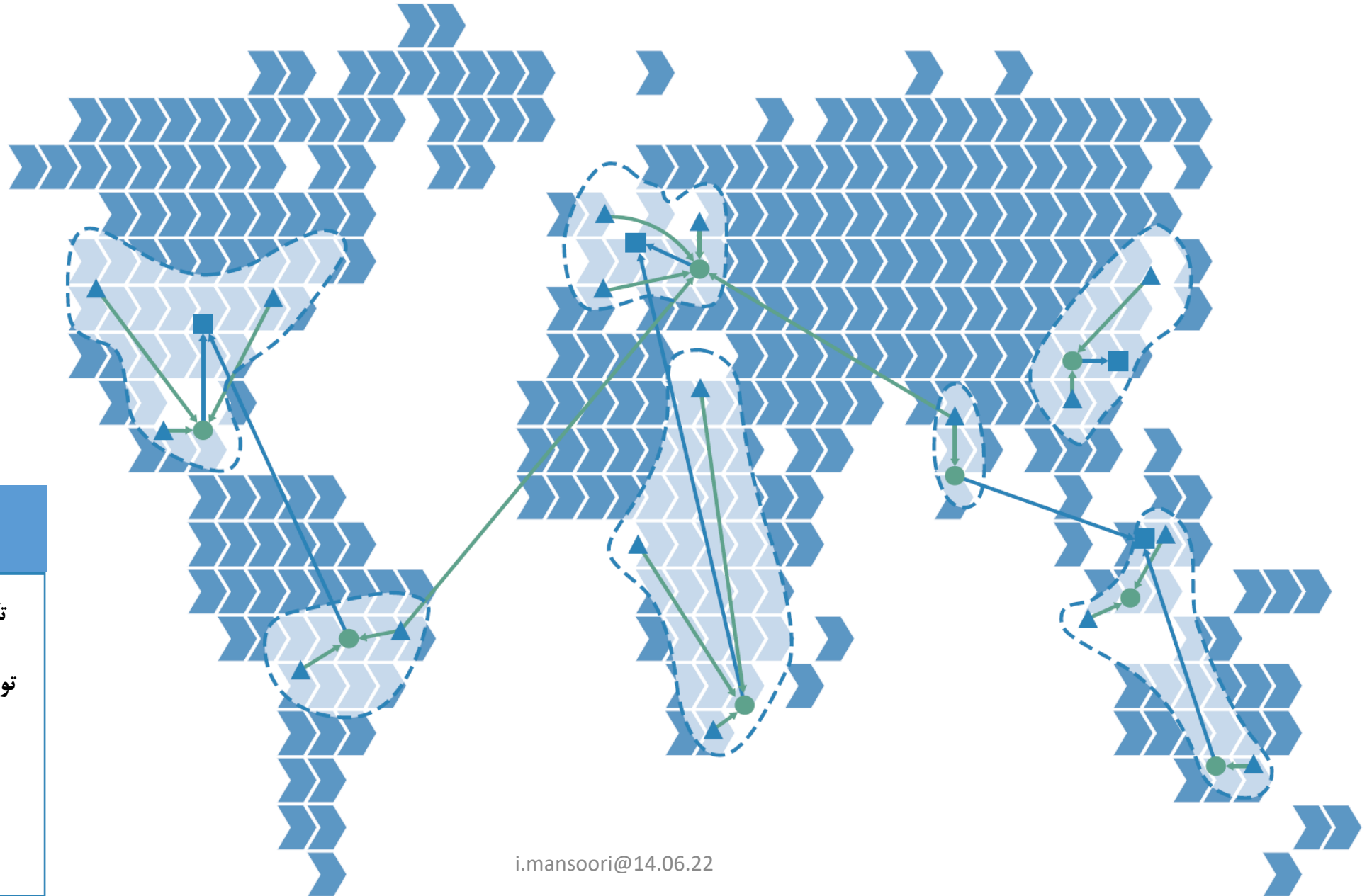
طراحی-شبکه های آتی

- تعیین اصول پایه
- طراحی پیکربندی های جدید آتی
- قابلیت های جدید مورد نیاز

ورود و تحول در شبکه های موجود

- ایجاد ظرفیت های جاری سازی و اجرا
- فهم و ورود به دینامیک موجود
- مدیریت ریسک و ایجاد انعطاف

مثالی از ایجاد شبکه جهانی در بخش تولید - کشورهای BRIC

هدف طرح:

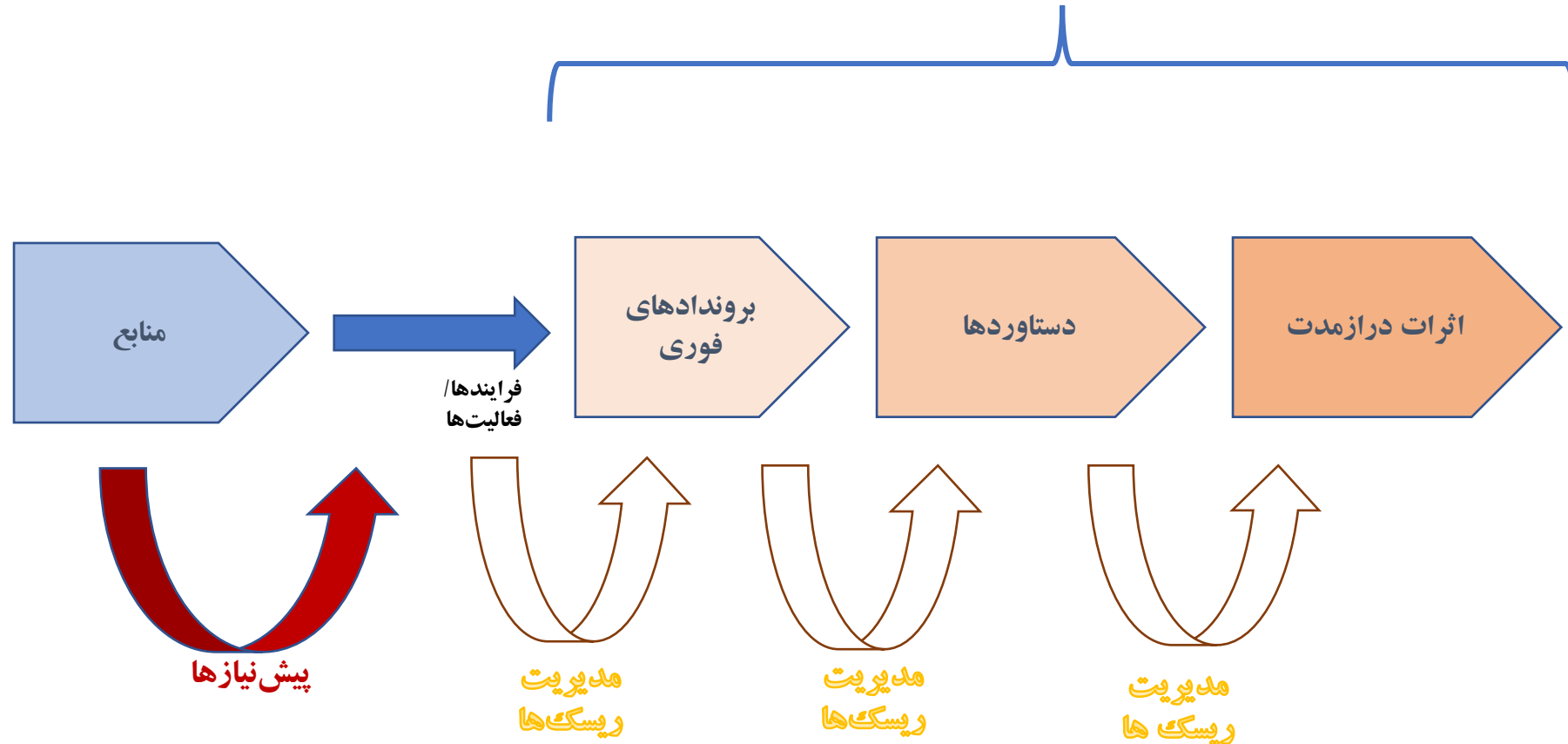
ارتقای توان رقابت‌پذیری و رفاه جامعه مبتنی بر مزیت‌های رقابتی تقویت شده صنعتی-تولیدی و حکمرانی چند سطحی و مشارکت بهبود یافته همه ذینفعان در راهبری نوآورانه پیشرفت صنعتی کشور است.

دستاوردهای مورد انتظار:

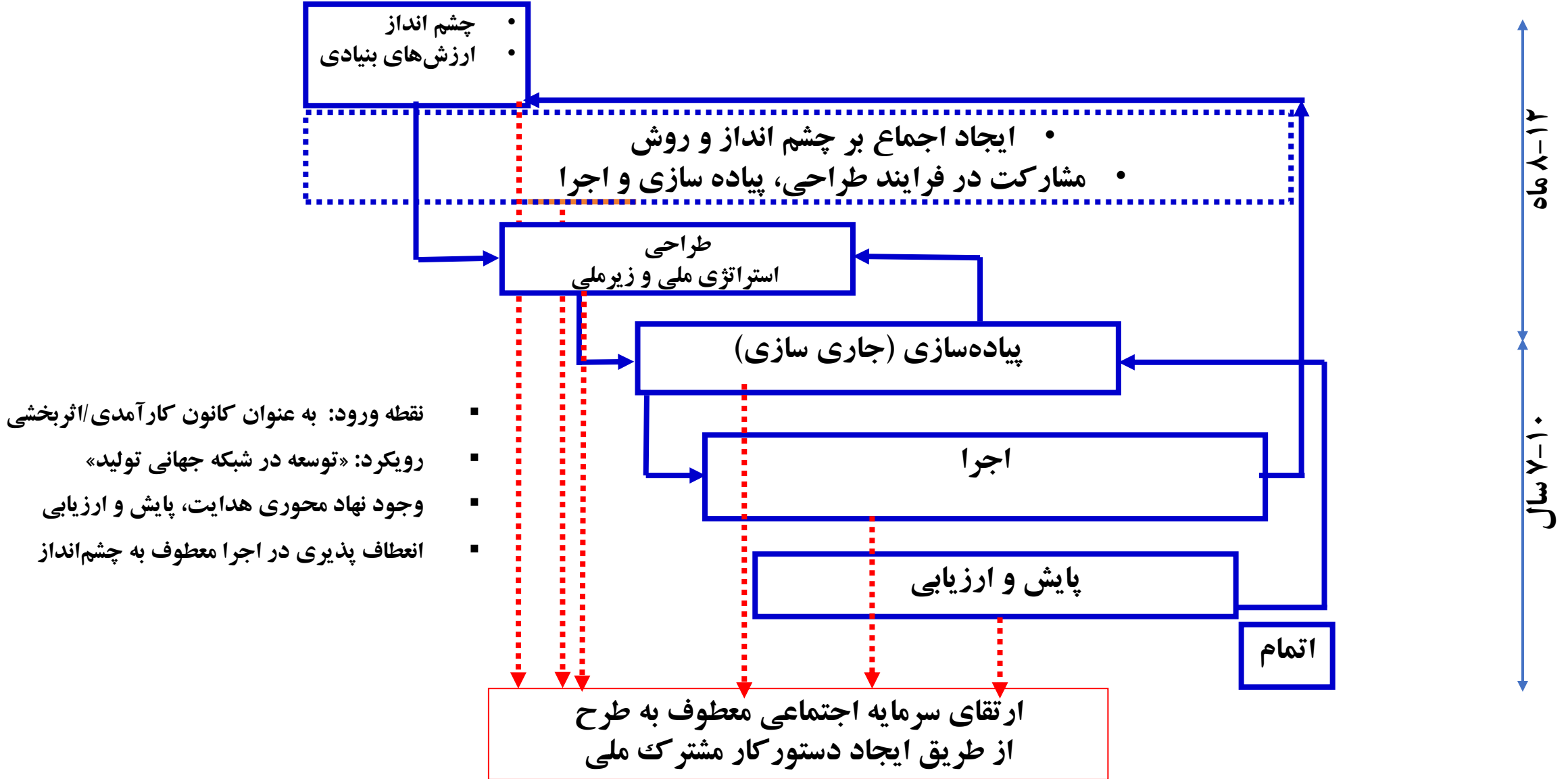
1. گذار به قواعد مبنایی جدید برای پیشرفت صنعتی با اتکاء به استعدادها و ظرفیت های داخلی
2. بهبود جایگاه رقابت‌پذیری صنعت کشور در مقیاس جهانی
3. افزایش ظرفیت ذینفعان و نهادهای صنعتی در راهبری و هدایت مشارکتی برنامه‌های پیشرفت صنعتی با اصلاح نظام حکمرانی مربوطه
4. تقویت فرآیند ارتقا و تکرارپذیری رویکرد جدید در پیشرفت صنعتی، به وسیله نهادهای توسعه‌ای و تنظیمی در سطح ملی، محلی و رسته‌ای
5. مدیریت مؤثر فرآیند پیشرفت راهبردی صنعت کشور در نیل به سرآمدی ملی و منطقه ای

زنجیره نتایج در سیاست گذاری

نتایج

فرایند اجرای طرح

سپاسگزارم